

ske crkve i njezine vjekovne tradicije. Unija je ideja čisto vjerska. Latinizacija je ideja politička, koja ide samo za polonizacijom i koja se zadovoljava i sa pravoslavljem, ako se ono dađe u službu polonizacije. Radi toga je grkokatolički biskup istjeran iz Lucka, da ne bi širio uniju. Rad toga su činjene Šeptickome tolike neprilike sa strane Poljske države sve do martirija. On je radi obrane vjerske i nacionalne slobode obišao gotovo cijeli svijet. Kad se kući vratio, bacili su ga Poljaci u tamnicu. Poljska latinizacija kompromitira katolicizam u očima pravoslavnih Rusa.

U takvim prilikama eto slavi metropolita Šepticki svoju dvadeset i petu godišnjicu mitropolitovanja.

O tom događaju izdala je revija »Bogoslovija« u Lavovu vanredno izdanje (Čvert Stolittja na Mitropoličomu Prestoli, Bogoslovija, knj. 1—2, 1926. str. 256). Dr. Josiff Slipyj napisao je: Pro molodečyj vik našogo mitropolita (6—26), Josafat Skruteni: U černečij keliji (27—40), Dr. Kostj Levickyj: Z nacionalnoji dijalnosty Mytropoljta Andreja grafa Šeptyckogo (41—44), A. Luckevič: Mitrapalit Šeptycki i belaruskij ruh (45—48) i t. d. Šepticki je član reda Sv. Vasilija Velkoga, koji je vrlo raširen u Galiciji i koji nakon provedene crkvene reforme vrši na crkveni život grkokatolika veliki upliv. Osim toga je on osnovao red redemptorista istočnoga obreda i red Sv. Teodora Studite, koji vodi njegov brat. Metropolit je veliki prijatelj znanosti. Njegova biblioteka je jedna od najbogatijih za staru rusku i ukrajinsku, svjetovnu i crkvenu književnost.

Katolička akcija.

Dr Janko Šimrak.

Katolička Akcija i Talijanska Katolička Akcija. Potrebno je da se dobro diferencira Katolička Akcija prije Pija XI. od Katoličke Akcije Pija XI., koji je stari katolički Pokret reformirao i restringirao dajući mu nove zadatke prema današnjim prilikama. Isto se tako mora postaviti diferencija između Katoličke Akcije uopće prema enciklici: »Ubi arcano« i alokuciji od 23. maja 1923. (Acta Apostolicae Sedis 1923. str. 247.) i Talijanske Katoličke Akcije. Katolička Akcija Pija XI. obvezatna je za sve katolike. Talijanska Katolička Akcija u punoj organizacijskoj konstituciji ne obvezuje nas *juridički* , jer su njezina pravila potvrđena samo za Talijane u Italiji. Ona je izrasla na talijanskom tlu, imade svoju tradiciju i posebni specifični tip, koji se prema priznanju svih ne može naprosto presaditi sa svim svojim oznakama na drugo tlo. Talijanska Ka-

tolička Akcija razvija se ne u redovitim političkim prilikama nego pod pritiskom fašističke diktature, koja se ne zadovoljava sa predominantnim položajem samo na političkom polju nego traži ekskluzivnu premoć u socijalnom i kulturnom pokretu.

Sve te i druge važne momente treba imati pred očima, kad se govori o aplikaciji pravila Talijanske Katoličke Akcije na naše domaće prilike. Osim toga nije ni u Italiji baš sve tako ružičasto, kako bi htjeli neki optimisti prikazati. Imade, istina, mnogo toga, što mi moramo od Talijana učiti, a imade bogme još više toga, što katolički Talijani moraju učiti 'od našega belgijsko-njemačko-slovensko-hrvatskog tipa katoličkih organizacija.

Fašizam, koji predstavlja liberalno-ateističko svatanje apsolutne nacije i apsolutne države, načinio je mnogo zbrke u katoličkim talijanskim redovima. Katolički filofašiste nastoje, da katolički pokret upregnu u jaram Mussolinijevih imperijalističkih težnja u unutarnjoj i izvanjoj politici. Oni su se postavili u početku na stajalište izvanstranačko i sada su se evolvirali u desno krilo fašističke stranke. O tom predmetu opširno raspravlja Luigi Sturzo: *Popolarismo e Fascismo Torino 1924. god. (str. 227 sl.)*, isti u djelu: *Pensiero Antifascista Torino 1925.*

Katolička Akcija proglasila je na političkom polju desinteresment, pa je restringirala svoj rad na prosvjetno-odgojne katoličke organizacije, da barem tu paralizira fašistički rad. Mora se naglasiti, da je Talijanska Katolička Akcija u toj protuakciji imala velikih uspjeha. Kad su fašiste protegnuli svoju ekskluzivnu ideologiju i na radničke organizacije i zakonom zajamčili egzistenciju samo fašističkim sindikalnim organizacijama, onda je Talijanska Katolička Akcija proširila svoj rad i na socijalno-ekonomsko polje (*Bollettino ufficiale* 16. III. 1925., *Osservatore Romano* 27. 28. 29. juna 1926. str. 2., br. 151. 1926. str. 3, br. 152. str. 2).

Katolička Akcija je univerzalna, kao što je kršćanstvo univerzalno, a talijanska Katolička Akcija je nacionalna. Na stotine hiljada Hrvata, Slovenaca i Nijemaca žive u teritorijalnom opsegu današnje kraljevine Italije i za njih ne mogu vrijediti: »Statuti della Azione Cattolica Italiana.« Te nacije moraju imati radi univerzalizma katoličke misli svoje nacionalne katoličke akcije onako, kako ih imadu Talijani, jer će inače unutar redova Katoličke Akcije ne samo radi ekskluzivnog naziva »talijanska« nego i radi drugih teških problema dolaziti do neprestanih trzavica. Dakako da bi bilo idejalno, kad bi u kat. univerzalizmu provedenom u život u jednoj konkretnoj organizaciji mogli naći zaštitu pravedni vjerski, nacionalni i socijalni interesi raznih nacija, ali će to biti teško provesti, kao što nas uči svagdašnja praksa. Sva su ta pitanja vrlo delikatna.

Prije kratkog vremena zamolio sam pismeno jednoga odličnoga svećenika u Italiji, da mi dade neke informacije o odnosu Ta-

lijanske Katoličke Akcije prema Hrvatima i Slovencima. Dobio sam slijedeći odgovor: »Odgovarajući na pismo od 10. jula 1926. god. javljam Vam, da sam posjetio u svrhu informacija, koje želite ovdješnjeg crkvenog asistensta biskupijskog odbora. On — kanonik — najbolje je informiran o kat. akciji u Italiji. Nakon odužeg razgovora s njime i na temelju svojeg poznavana kat. pokreta među Hrvatima i Slovencima u Italiji javljam Vam, da između tal. kat. akcije i hrv. i slov. Pučke stranke u Italiji nema nikakvog odnošaja. Hrv. i slov. pučka stranka u Italiji jesu političke i slavenske stranke, dok je tal. akcija nepolitička i talijanska. Talijanska kat. akcija je jedinstvena organizacija razdijeljena po biskupijama i župama, koja imade svrhu, da u javni i privatni život unaša kat. život (katolička načela) te da u tom smislu potpomaže rad crkvene hijerarhije (biskupa, svećenika). Dijeli se na 6 grana: 1. katolički muževi (uomini cattolici), 2. katoličke žene (donne cattoliche), 3. kat. omladinci, 4. kat. djevojke, 5. kat. sveučilištarci, 6. kat. sveučilištarke. Svaka od tih grana imade svoje župne odbore ili bolje župne organizacije (slov. »krožek«, tal. »circolo«). Nad tima je diecezanski odbor i opet nad njima središnji odbor u Rimu, a nad svima središnjim odborima u Rimu je središnji odbor cjelokupne kat. akcije u Italiji (Giunta Centrale della Azione Cattolica). Svakom odboru je dodijeljen svećenik (crkv. asistent) imenovan od biskupa, dotično od Pape (za središnji odbor u Rimu).

Karitativne i čisto nabožne organizacije ustanovljene u smislu crkv. kodeksa ne spadaju u kat. akciju (n. pr. Marijine kongregacije, Treći red Sv. Franje). Te organizacije imadu svrhu posvećenje i usavršenje samih članova, a kat. akcija imade svrhu: javni rad za kat. život, svijest, načela... Radničke i uopće socijalne kat. organizacije također ne spadaju u kat. akciju nego su posve autonomne, ali u pitanjima vjere, morala i u pitanjima kat. duha stoje pod uplivom najrodnije grane kat. akcije. Kat. skauti — koliko ih u Italiji imade — također ne spadaju u katoličku akciju, ali predsjednik njihov dolazi u odbor kat. omladinske akcije (ne znam, da li kao gost ili kao odbornik) i prima ondje savjete i pobude, u koliko se tiče kat. duha i života skautske organizacije.

U kakvom je odnošaju tal. kat. akcija prema kat. akciji među Hrvatima i Slovencima u Italiji, o tome se također ne može govoriti, jer među nama postoji samo kat. pokret, kako se razvijao prije rata, a ne postoji katolička akcija u pravom smislu (prema uzoru tal. kat. akcije). Bude li nam moguće povesti takvu akciju, tada ćemo to pitanje urediti po mojem mnijenju dogovorno sa ovdješnjim biskupima. U koliko sam do sada razgovarao s Ordinarijem, bila bi kat. akcija među Hrvata

tima (i Slovencima) u Italiji autonomna od kat. akcije među ovdašnjim Talijanima — bila bi dakle dva biskupska odbora: talijanski i hrvatsko-slovenski. Osim toga bise ustanovio i jedan vrhovni biskupijski odbor, u koji bi ušli predstavnici hrvatsko-slovenski i talijanski. Ne može se tvrditi, da kat. akcija u svakoj državi mora biti uređena prema uzoru tal. kat. akcije. Crkva pušta u tom pogledu mnogo slobode i ravna se prema prilikama, u kojima katolici žive.«

Centralizam ili federacija Hrvatsko-slovenske katoličke Akcije?

Za naše prilike nastaje pitanje, dali će se Katolička Akcija prozvati: Kat. Akcija kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca (Jugoslavije) tako, da bi se za čitavi današnji državni teritorij izabrao jedan centralni odbor prema uzoru Italije. Taj prijedlog može biti u sebi idejalan, ali je u praksi, u našim prilikama sasvim neprovediv. Na današnjem državnom teritoriju imademo dva tipa katoličkoga pokreta: hrvatski i slovenski, za koje se ne može kazati, da su identični jer su oni vazda imali i danas imadu svoje specifične osobine. Te diferencije ne mogu se tako izbrisati, da se pomiješa jedan i drugi pokret i da se tako dođe do trećega centralističkoga pokreta. Centralizacija nije se mogla do sada održati na snazi niti u pojedinim granama pokreta, pa kako će se onda moći provesti na području čitavog pokreta? Historija Hrvatskog i slovenskog katoličkog pokreta i sadašnji njihovi konstitucionalni osnovi ne dopuštaju centralizacije nego samo federaciju. Hrvatski katolički pokret i Hrv. Kat. Akcija imade hrvatsku nacionalnu oznaku i ta se nikada ne će moći izbrisati. Slovenski katolički pokret i Slov. Kat. Akcija imade slovensku nacionalnu oznaku, koju niko ne može oduzeti centralizacijom. Hrvatski i slovenski katolički pokret razvijali su se do sada kao dvije bratske konfederacije, oni danas predstavljaju te dvije konfederacije sa samostalnim središnjim upravama. Protiv centralizacije govore razlozi načelne i razlozi tehničke i organizacijske naravi. Međutim dato non concessio, da se sve to dade prebroditi, da se sve te poteškoće dadu mimoići, pitam: što će biti, kad dođemo do izbora centralnog odbora? Kako će biti taj odbor sastavljen: ili na osnovu demokratskog principa većine sa hrvatskom premoći, ili na osnovu nacijskoga pariteta bez nadglasivanja ili možda po broju i jakosti organizacija, dakle slovenska većina? Ako dođe do sukoba u centralnom odboru, ko će sukob rješavati? U Italiji je lako, jer tamo imade nasljednik Sv. Petra sa primatskom vlasti. Dakle da i mi u svim sukobima apeliramo na Svetoga Oca?

Što će onda kazati na to Ordinariji, koji imaju redovitu jurisdikciju na području svojih biskupija?

Na koncu bi htio još i to naglasiti, da je organizacija Katol. Akcije na žalost u današnjim prilikama gotovo nemoguća među Mađarima i Nijemcima, jer će se svaki takav pokret smatrati kao iridenta i ljudi će biti izloženi nepotrebnim progonima. Kat. Akcija među njima neka bude jednaka dobroj pastorizaciji i religioznim organizacijama.

Dakle: ne centralizam nego federalizam! Hrvatski Pokret i Hrv. kat. Akcija neka zadrži svoju središnjicu Hrv. Kat. N. S., a Slovenski katolički pokret neka zadrži svoju upravu.

Katolički pokret i ćirilometodska ideja.

Dr. Janko Oberški.

Katolička Crkva, vođena Duhom Svetim, znala je u svako doba prema prilikama i potrebama vremena izabrati primjerena i podesna sredstva za širenje i učvršćivanje Kraljevstva Božjega na zemlji, da što uspješnije radi za vječni spas ljudskih duša.

U posljednjih nekoliko decenija skreće se između najznatnijih aktuelnih problema posebna pažnja na pitanje zbliženja različitih kršćanskih slijedba, što se nalaze izvan zajednice s katoličkom Crkvom. Napose pak postaje sve aktuelnijim pitanje obnove jedinstva istočne pravoslavne crkve s katoličkom. Interes za pitanje obnove jedinstva pravoslavlja s katolicizmom bio je povodom, da se do danas već lijepo razvio specifični stručni smjer orijentalne bogoslovske literature,¹ kojoj je glavna svrha, da traži zajednički

¹ Na tom polju bilo je nekoliko zaslužnih Hrvata, kao Juraj Križanić, koji je živio i djelovao u sredini 17. vijeka te napisao znamenito djelo: *Bibliotheca schismaticorum* (izd. u Radu jugosl. akad. g. 1872, t. XVIII. Zagreb; zatim isusovac o. Ivan Šimunić, koji je napisao djelo: *Brevis notitia schmatis graeci*, Zagreb 1764. — 12° — 400. U novije pak doba razvio je veliku književnu djelatnost franjevac o. Ivan Marković, te napisao nekoliko monumentalnih djela, koja se cijene kao prvorazredna u svjetskoj literaturi, kao n. pr.: *Papino poglavarstvo za prvih osam vijekova*, Zagreb 1883.; *Cezarizam i bizantinstvo*, Zagreb 1891.; *Slaveni i pape*, Zagreb 1904. Ove spominjemo i biskupa Palunka, koji je napisao: *Bratski razgovori o crkv. jedinstvu I. i II. dio*, Zagreb 1913., zatim časopis *Balkan*, što je pokrenut inicijativom Brestyenskoga, Stadlera, Jegliča i Palunka g. 1896.—1900., ali morade prestati izlaziti.

U najnovije doba priznati su stručno naučni radnici na polju istočno-bogoslovske literature kod nas: ljubljanski sveuč. prof. dr. Fran Grivec, koji je objelodanio mnoga stručna djela, zatim dr. Janko Šimrak, napisao